

## Bakom kulisserna i den amerikanska högern

Av Mats Fält

Barry Goldwater var banérförare för en ideologisk höger, som dock fick vänta på Ronald Reagan för sitt genombrott.

**D**ET TIDIGA 1960-talets USA såg en ny ideologiskt medveten höger födas. Efter Eisenhoweradministrationens trygga men föga politiska förvaltning började både den konservativa högern och dess nyliberala partners organisera sig. Då inleddes på allvar den utveckling som via nomineringen av arizonasensatorn Barry Goldwater till republikansk presidentkandidat 1964 ledde fram till Ronald Reagans valseger 1980.

Författaren och publicisten William F Buckley, mest känd som en av grundarna av den högerkatolska tidskriften *National Review*, har valt denna pionjärens scen för sin senaste bok, dokumentärromanen "Getting It Right". Handlingen baseras på verkliga händelser men Buckley har gett detaljerna en skönlitterär dräkt. Huvudrollerna har tilldelats en ung man vars politiska karriär börjar i den sedermera ökända John Birch Society – organisationens namn har lånats från en amerikansk soldat som mördades av de kinesiska kommunisterna 1946 – och en kvinna vars engagemang för klassisk liberalism leder henne till den devota kretsen närmast bestsellerförfattarinna och filosofen Ayn Rand. I denna krets befinner sig bland andra Alan Greenspan, idag inte helt okänd ordförande för USA:s riksbank.

Buckley skildrar ett USA där den moderna högern fortfarande lider av födslovänder. De mest entusiastiska aktivisterna riskerar att antingen gå

vilse i de paranoida konspirationsteorier som odlas av Robert Welch, ledare för John Birch Society, eller fastna i den mycket långt drivna bokstavstro som odlas av Ayn Rands anhängare. Senator McCarthy's inte sällan välmotiverade men till slut tämligen misslyckade kamp mot kommunismen och dess många medlöpare fungerar som bakgrundsmusik. Det är ett land som vi både känner igen och uppfattar som främmande. Ett land där striderna mellan de ideologiska linjerna förs med ett betydligt större allvar än både tidigare och senare. Att stödja Welch eller Rand var livsavgörande beslut med långtgående konsekvenser, inte minst på det personliga planet.

John Birch Society var tidvis en mycket viktig organisation med 100 000-tals anhängare. Dess allt tydligare inriktning på extrema konspirationsteorier fick dock successivt de flesta att ta avstånd, bland annat just Buckleys tidskrift *National Review*. Denna vindkantring skildras i boken liksom det motstånd som mötte Ayn Rands egensinniga variant av nyliberalism kombinerad med genidyrkan. Om dessa båda rörelser hade fått behålla sitt grepp över stora delar av landets konservativa hade det radikalt begränsat högerns politiska framgångar. Welch och Rands motgångar var en förutsättning för Reagans senare framgångar.

Ett annat mer dramatiskt inslag i framställningen är det hat som drabbade högern i samband med mordet på John F Kennedy. Utan den för-

ankring i media och debatt som rörelsen har idag tvingades man nästan försvarslös huka undan de mest fantastiska anklagelser.

En del av bokens tjustning är Buckleys eleganta användning av nu levande aktörer i handlingen. Själv dyker han upp som värd för det viktiga möte på familjens gods i Sharon, Connecticut, där YAF – Young American's for Freedom – bildades 1960. Organisationen blev en av de centrala stödjepunkterna för arbetet med att ge högern en plats i amerikansk debatt – trots massivt motstånd inom eliten, kulturetablissemangen och media. Fox News känns väldigt långt borta.

Ett annat exempel på blandningen av nutid och historia är William Rehnqvist – nu ordförande i högsta domstolen. Här framträder han som den unge republikan som försåg Barry Goldwater med det juridiska underlaget för beslutet att – på principiella, inte rasistiska – grunder rösta nej till den första stora medborgarrättslagen. Ett beslut som kom att följa senatorn under återstoden av karriären.

Politik kan vara väldigt spännande. "Getting It Right" är en fängslande berättelse om en omvälvande epok i amerikanskt samhällsliv. Läsningsförutsätter inte djupare kunskaper i den amerikanska högerns historia men visst är det en fördel. Trots titeln är inslaget av sex begränsat men det finns, liksom i Buckleys agentromaner. Delvis handlar det om det inre livet i hovet runt Ayn Rand. Vilket osökt leder tankarna till den brittiske premiärministern John Majors älskarinna, ministerkollegan Edwina Currie. Hon är mest känd för mindre klok hantering av problemet med salmonellasmittade ägg. Numera är hon en av landets många framgångsrika författare. Edwina har sagt att hon vägrar gå på fester där värden förväntar sig att hon inte skall prata politik. Sådana människor finns det gott om i "Getting It Right". De flesta av dem är riktigt underhållande.

För den som är intresserad av

perioden kan även "What happened to Goldwater" (Holt, Rhinehart and Winston, 1965) av Steven Shadegg varmt rekommenderas till läsning. Boken skildrar på ett mycket pedagogiskt sätt hur man inte skall bedriva en framgångsrik presidentvalkampanj och är näst intill obliga-

torisk för aktiva republikaner i Goldwaters hemstat Arizona. En anledning till att det var trögt i starten för den konservativa revolutionen var säkert att senatören, trots mängder av begåvade och energiska rådgivare, föredrog att tala jordbrukspolitik i New York och sjöfart i Nevada.

Mats Fält (mats.falt@tyreso.se) är oppositionsråd i Tyresö.

#### BOKFAKTA

William F. Buckley  
Getting it Right  
Regnery, 2003

### KRIGET MOT TERRORISM

## Jihad är inte förenligt med ett öppet samhälle

Av Peter Stein

Alla muslimer är inte terrorister men de flesta av dagens terrorister är muslimer och säger sig utföra handlingarna i religionens namn. Orsaken kan vara att det fria samhällets grundvalar, liberalism och yttrandefrihet har varit oförenliga med islam.

**E**FTER 11 SEPTEMBER, 2001 poängterade president George W. Bush och andra västliga ledare att USA/västvärlden befann sig i krig mot terrorism, inte mot Islam. Från olika håll sades att ekonomisk fattigdom är roten till internationell terrorism.

Vore terrorism rotad i ekonomisk fattigdom skulle basen vara länder som Haiti. Fattigdom betyder att människor tvingas använda dygnets alla timmar åt att klara livhanken. En värld av massfattigdom vore inte trevlig men effektiv mot internationell terrorism. Ekonomisk rikedom och specialisering är nödvändiga förutsättningar för internationell terrorism (vore rikedom en tillräcklig förutsättning skulle Luxemburg vara en terrorismens bas). Personer som har överskott förser terrorister med pengar och övrig logistik. Terroristerna den 11 september var därtill inga fega barbarer. Barbarer klarar

inte en högteknologisk operation. Terroristerna visade prov på stort (ehuru perverterat) mod.

Ok för ovan sagda kan det låta men invändningen blir att där fattigdom råder kan rika terroristledare lättare hitta rekryter. Som beskrivning av verkligheten är det dubiöst. Terrorism är illegitima handlingar och vore ovanstående korrekt skulle det betyda att fattiga har sämre förmåga än andra att skilja gott från ont. Belägg tack! Historien visar snarare att våldsläror främst attraherar välutbildade och välsituerade. Även om terrorism skulle bero på fattigdom vore det ingen förmildrande omständighet. Vissa handlingar är oacceptabla oavsett social eller ekonomisk position.

Vi måste begripa den frustration och hopplöshet folk känner på grund av förtryck, ockupation och liknande, brukar det heta. Då borde människor som levt under nazism eller kommunism blivit världens ärketerrorister.

#### ISLAMSKA URKUNDER

Västliga ledare må inte betrakta kriget mot internationell terrorism som religionskrig men för Usama bin Ladin och hans gelikar råder just krig mellan rätttroga muslimer och övriga. När dom rättfärdigar terrorattacker mot otroga - muslimer och andra - åberopas islams urkunder. Majoriteten muslimer är inte fundamentalister och merparten fundamentalister är inga terrorister. Men dom flesta av dagens terrorister är muslimer och hävdar stolt att handlingarna utförs i islams namn.

När folk framhäver en rätt att döda och är duktiga mördare blir det nödvändigt att förstå tänkandet bakom handlingarna. Det går att samtidigt förstå, fördöma och bekämpa. Baader-Meinhofligan hade inte besegrats med påståenden att majoriteten västtyskar var oantastliga demokrater. En lärdom som attackerna 11 september förmedlar är att 19 terrorister som är välmotiverade, födda i privilegierade miljöer, utbildade i fina västerländska skolor och finansierade av en miljardär som Usama bin Ladin räcker för att åstadkomma gigantiska konsekvenser. Utan 11 september hade USA näppeligen tagit sig an Afghanistan eller Irak.

I SvT 3-4 2002 recenserade jag What Went Wrong av professor Bernard Lewis, världens troligen främste islamolog. Ett centralt tema i boken är hur den islamiska civilisationen, från att ha blomstrat under sina första 400 år, på senmedeltiden drabbats av kulturell och ekonomisk stag-